

1.2: Hvor står Danmark med hensyn til velstand og vækst?

De vigtigste aktører i den globale økonomi er staterne. Der findes cirka 200 stater i verden, men de har langtfra samme betydning i den internationale økonomi. Staternes økonomiske styrke måler man som regel ved deres **BNP (bruttonationalprodukt)**, som er et mål for værdien af den samlede produktion i et land i løbet af et år. Målt på BNP er der to økonomiske supermagter i verden: USA og Kina, som alle andre stater ligger langt efter, og det gælder selvsagt også Danmark.

Hvis man vil have viden om det enkelte individs velstand i en given økonomi, ser man i stedet for på **BNP pr. indbygger**. Vær opmærksom på, at BNP pr. indbygger er et udtryk for den *gennemsnitlige* velstand i et land. Dette mål siger intet om uligheden i en økonomi.

I tabel 1.1 har vi samlet nogle vigtige tal for Danmark og vores nærmeste naboer om de seks landes fysiske ressourcer: areal, befolkning og nogle velstandsmål. Det er nogle af de såkaldte **makroøkonomiske nøgletal**.

I tabel 1.1 kan du – ikke overraskende – se, at Danmarks *geografiske ressourcer* er stærkt begrænsede, både med hensyn til areal og befolkning. Ud over landbrugsjord og lidt olie i Nordsøen har vi heller ingen råstoffer af betydning.

	Tyskland	Storbritannien	Polen	Sverige
Geografiske ressourcer				
Areal, 1000 km²	357	244	313	450

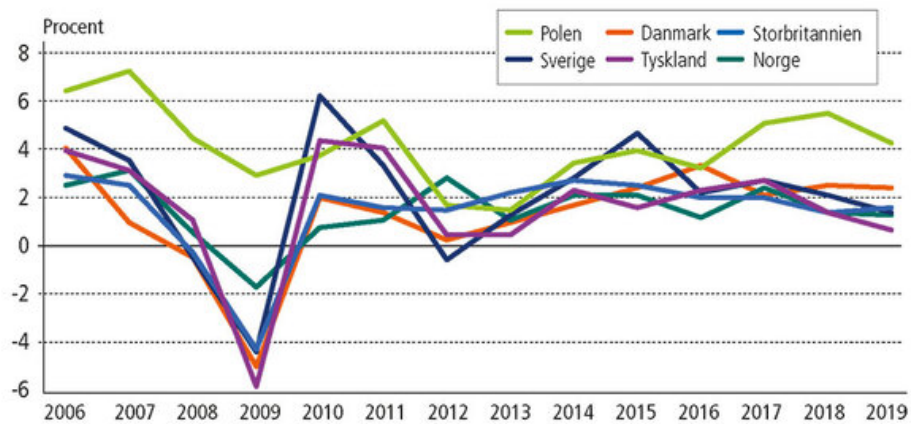
	Tyskland	Storbritannien	Polen	Sverige
Indbyggertal i mio. (est. 2020)	80,2	65,8	38,3	10,2
Økonomiske ressourcer				
BNP (PPP). Mia. dollars (est. 2019)	4.444	3.162	1.287	565
BNP/indb. (PPP) i dollars (est. 2019)	55.550	48.055	33.603	55.392
Økonomisk vækst i % (est. 2019)	0,6	1,5	4,1	1,3

Tabel 1.1: Danmarks og nabolandenes fysiske ressourcer i slutningen af

Du har sikkert ofte hørt, at Danmark er blandt verdens rigeste lande (målt i BNP pr. indbygger). Derfor er det nok overraskende for mange danskere, at Danmark angående økonomiske ressourcer ikke klarer sig bedre i forhold til nabolandene. Når der er store forskelle mellem befolkningstallene, er der naturligvis også store forskelle mellem de samlede BNP-tal. Men vores BNP pr. indbygger målt i købekraft (PPP) lå i 2019 klart efter olielandet Norges, mens det var nogenlunde på linje med Sveriges og Tysklands. På global basis var Danmark faktisk nede omkring 20.-pladsen på verdensranglisten, langt efter Luxembourgs 109.592 \$ i BNP pr. indbygger.

Det sidste mål i tabel 1.1: **økonomisk vækst**, viser, hvor meget et lands BNP vokser målt i procent fra ét år til det følgende år. Den økonomiske vækst skal gerne ligge på 1-2 procent, hvis beskæftigelsen i en økonomi ikke skal falde. Det gør den – som det ses i tabel 1.1 – kun for to af de seks landes vedkommende i 2019, og det giver jo et første indtryk af, om der er gang i landenes økonomi. Mens der er grænser for, hvor meget landenes befolkninger, BNP og BNP pr. indbygger ændrer sig fra år til år (arealerne ændrer sig slet ikke), kan der imidlertid ofte

være større eller mindre svingninger i de økonomiske vækstrater, og derfor er det ønskeligt, at man præsenterer vækstprocenterne for en vis årrække. Det har vi gjort i kurvediagrammet i figur 1.2.

Figur 1.2: Økonomisk vækst i Danmark og nabolandene i faste priser 2006-2019. Årlig stigning i procent

Note: Tallene for 2018 og 2019 er IMF's prognoser.

Kilde: World Economic Outlook, IMF, 2020.

Verdensøkonomien svinger op og ned i såkaldte **konjunkturbølger** eller **konjunktursvingninger**, det vil sige, at den samlede økonomiske aktivitet svinger op og ned i større eller mindre bølger, som kan være af kortere eller længere varighed. På lidt længere sigt er den opadgående tendens i den økonomiske aktivitet – målt i BNP – i de fleste af verdens lande imidlertid meget tydelig.

Inden for de sidste to årtier har vi haft tre større sving nedad: *kriser*, hvoraf den første var *dot.com-krisen*, som startede i 2000, da *IT-boblen* bristede.

Tekstboks 1.1 Hvordan læser jeg en tabel?

Inden vi om lidt kommer med gode råd til tabellæsning, så lad os for det første slå fast, at en tabel altid indeholder tal. Hvis dette ikke er tilfældet, er der måske tale om en figur eller et skema. Når du skal læse en tabel – eller måske selv stille en tabel op – er det for det andet praktisk at kende til de betegnelser, der er knyttet til en tabels forskellige dele. De

ses nedenfor:

- Overskriften skal altid læses præcist. Her kan man se, hvilke variable (en variabel er en størrelse, der kan antage forskellige værdier, for eksempel land, individ, pris eller mængde) tabellen har fokus på, og hvilke egenskaber (for eksempel BNP, indkomst eller alder) ved disse variable, der gives data om
- I selve tabellen anbringer man som regel de variable, man har fokus på (i tabel 1.1 er det lande) i tabellens hoved, så sammenligninger kan foretages vandret i linjerne. I forspalten placeres så de undersøgte egenskaber (i tabel 1.1 areal, befolkning osv.) ved de variable, man har fokus på
- Vær opmærksom på, at der kan være forskellige slags tal i en tabels krop. Tallene kan være absolutte, det vil sige de faktiske tal (for eksempel ved areal, befolkning, BNP og BNP/indeb. i tabel 1.1). Men der kan også være tale om procenttal eller indekstal – dem kalder man for relative tal (i tabel 1.1 er den økonomiske vækst udtrykt i procent)
- Sumlinjen indeholder en sammentælling, og denne linje kan det ofte være klogt at begynde med, hvis tabellen alene indeholder absolutte tal. I tabel 1.1 er der ingen sumlinje, for det giver jo ingen mening at lægge absolutte tal og procenttal sammen
- Der kan være noter til en tabel. Her kan man finde uddybende oplysninger til forskellige dele af tabellen
- Endelig kan man ud fra kilde-angivelsen vurdere, om der er tale om en troværdig kilde.

Det centrale udbytte af en tabellæsning skal gerne være, at man finder nogle mønstre i tabellen. Det har vi for eksempel gjort ovenfor i omtalen af tabel 1.1. Ud fra disse mønstre kan man så opstille en eller flere konklusioner.

Fordelen ved at anvende tabeller til at bringe informationer er dels, at man kan præsentere mange data på en overskuelig måde, dels at læseren får de præcise

talstørrelser. Alternativt kan man præsentere sine data i figurer, for eksempel kurvediagrammer eller søjlediagrammer. Se mere herom i tekstboks 1.2.

Tabel xx. Overskrift

			Tabellens hoved			
Forspalten	1. søjle	1. linje				
		2. linje				
			Tabellens krop			
			Sumlinjen			

Noter:
Kilde:

De såkaldte **bobler** opstår, når priserne på aktier, huse eller andre vigtige aktiver stiger og stiger og bliver ved med at stige, indtil deltagerne på det pågældende marked finder ud af, at priserne er kommet alt for højt op og derfor – på én gang – sælger alt hvad de har af de pågældende aktiver. Og når alle på én gang er "på vej mod udgangen", styrtdykker priserne på aktiverne, og boblen brister. I 2000 var det altså IT-aktier, der var i fokus.

Fra 2003 kørte verdensøkonomien igen opad, indtil *subprime-krisen* (her var der tale om en huspris-boble) i USA bredte sig til resten af verden i 2008, hvor **finanskrisen** satte ind. Den udviklede sig videre til en generel økonomisk krise, som vi skal helt tilbage til 1930'erne for at finde en parallel til. Fra 2009 startede en ny, men langsommere optur i verdensøkonomien, som imidlertid i 2020 blev voldsomt ramt af corona-pandemien. **Coronakrisen** førte til endnu dybere fald i BNP end finanskrisen – i andet kvartal af 2020 faldt Danmarks BNP således med 7,4 procent i forhold til første kvartal. Og faldet i Danmarks BNP var ovenikøbet mindre end i en række andre lande.

Jo mere et land er integreret i verdensøkonomien, jo mere må man formode, at dets samfundsøkonomi har svinget med i de nævnte bølger. Både højkonjunktoren fra 2003 og finanskrisens virkninger på de seks landes økonomiske vækst ses tydeligt i figur 1.2. I figuren kan du se, at alle landene på nær Polen (der blev medlem af EU i 2004) havde ret store negative vækstrater i

2009. Det skyldes den netop omtalte *finanskrise*. I de følgende år har Polen også generelt haft den højeste økonomiske vækst.

Tekstboks 1.2: Hvordan læser jeg kurve- og søjlediagrammer?

Kurve- og søjlediagrammer er opstillet på grundlag af tabeller. Et relevant spørgsmål er derfor, hvilke fordele der er ved at omforme tabeller til diagrammer. Svaret er, at man i kurve- og søjlediagrammer lynhurtigt kan aflæse udviklingstendenser og mønstre. Hvis man for eksempel laver en præsentation i PowerPoint, er det meget lettere for tilhørerne at fange mønstrene i et diagram end i en tabel. I figur 1.2 har vi et eksempel på et kurvediagram, mens et eksempel på et søjlediagram kan ses i [figur 2.6](#) i kapitel 2.

Hvis man skal uddrage mere præcise oplysninger af diagrammer, kan det være nyttigt at følge nedenstående gode råd.

- Ligesom ved tabeller skal overskriften altid læses præcist. Her kan man se, hvilke variable (i figur 1.2 lande og økonomisk vækst) diagrammet har fokus på.
- Mens tabeller er velegnede til at præsentere et stort datamateriale, er det ofte en fordel kun at have to (eller tre) variable med i et diagram – ellers kan det hurtigt blive svært at overskue. I figur 1.2 har vi medtaget kurver for alle de seks relevante lande, og det er lige ved at være i overkanten. Hvis vi havde nøjedes med to-tre lande, ville diagrammet have været mere overskueligt.

- Ligesom ved tabeller skal du være opmærksom på, hvilken slags tal der står ved akserne i et diagram. Er der tale om absolutte tal eller relative tal (procenttal)? Meget vigtigt er det at observere, hvilke inddelinger/enheder der anvendes på akserne. I figur 1.2 er der afsat årstal på x-aksen – man afsætter normalt en tidsmæssig udvikling på denne akse.
- På y-aksen er der afsat procenttal, og her er inddelingen på akse simpelthen afgørende for det visuelle indtryk. Hvis vi i stedet for som i figur 1.2, hvor der er inddelt i intervaller på 2 procent, havde lavet en inddeling med intervaller på 5 procent, ville kurverne blive noget fladere, og svingningerne ville se mindre voldsomme ud. Hvis vi omvendt havde lavet en inddeling med intervaller på 1 procent, ville kurverne svinge kraftigt, og læseren af diagrammet ville måske umiddelbart få et indtryk af, at der hersker kaos i europæisk økonomi.
- Ligesom ved tabeller kan der være noter med uddybende oplysninger til et diagram. Og igen som ved tabeller skal der være præcise kildeangivelser, så læseren har mulighed for at bedømme kildens troværdighed og relevans.
- På din Mac eller pc vil du kunne finde andre typer af illustrationer, for eksempel cirkeldiagrammer (lagkagediagrammer), liggende søjle-diagrammer og punktdiagrammer. Men kurve- og søjlediagrammer er klart de mest anvendte illustrationer.

Det centrale udbytte af en aflæsning af diagrammer skal gerne være, at du finder nogle mønstre i dem. Det har vi for eksempel gjort i omtalen af figur 1.2. Ud fra disse mønstre kan du så forhåbentlig nå frem til en eller flere konklusioner.

Opgave 1.1: Hypoteseopgave

Opstil to hypoteser, der kan forklare Polens relativt høje økonomiske vækst i perioden 2006-2019. Hver hypotese skal understøttes af en faglig begrundelse.

Du kan i figur 1.2 endvidere se, at Sverige har fået væksten op på et rigtig fint niveau, mens den økonomiske vækst i Tyskland – Europas største økonomi – efter nogle sløje år faktisk først fra 2014 er kommet op på nogle rimelige vækstrater. Den økonomiske vækst i Tyskland er af central betydning for hele Europa, idet Tyskland fungerer som en slags økonomisk "lokomotiv" i EU.

Danmark havde ligesom Tyskland svært ved at komme op i gear efter finanskrisen, men var fra 2014 igen tilbage med rimelige vækstrater. I bunden blandt de seks lande i figuren med hensyn til økonomisk vækst finder vi Norge, men her har nordmændene jo et højt BNP pr. indbygger at falde tilbage på.

Vi kan nu konkludere, at Danmark har et rimelig højt velstandsniveau målt i BNP pr. indbygger, men vi hører dog ikke til de allerrigeste lande i verden. Med hensyn til den økonomiske vækst havde Danmark svært ved at komme ud af slæbegearet efter den økonomiske verdenskrise, men i den sidste del af 2010'erne kom der igen gang i hjulene. Og så kom coronakrisen i 2020!

Tjek-på-lektien

 Kommentar til indholdet? Skriv til redaktionen

